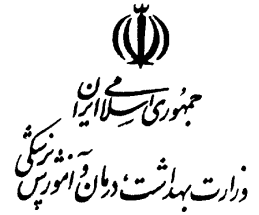

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات
مركز تحقیقات سوء مصرف
و وابستگی به مواد

معاونت درمان

راهنمای درمان مصرف

آسیب‌رسان و وابستگی به الکل

اداره پیشگیری و درمان سوءمصرف مواد

دفتر سلامت روانی، اجتماعی و اعتیاد

ویرایش اول

عنوان سند	راهنمای درمان مصرف آسیب‌رسان و وابستگی به الکل
عنوان انگلیسی	National Guideline on Treatment of Harmful Use and Alcohol Dependence
مؤلفان	علیرضا نوروزی، علی فرهودیان، بابک روشنایی مقدم، ماندانا صادقی، نرگس بیرقی
گروه مخاطب	سیاست‌گذاران و مدیران برنامه‌های درمان اختلالات مصرف الکل پزشکان و سایر درمان‌گران اختلال مصرف الکل
ویرایش	اول
زمان انتشار	۱۳۹۵
تماس	تهران، شهرک غرب، بلوار ایوانک، ساختمان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، برج آ، ط ۱۰، دفتر سلامت روانی، اجتماعی و اعتیاد، اداره پیشگیری و درمان سوء مصرف مواد

سپاس‌گزاری

راهنمای درمان مصرف آسیب‌رسان و وابستگی به الکل توسط مرکز تحقیقات سوءمصرف و وابستگی به مواد، دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی و اداره پیشگیری و درمان سوءمصرف مواد و اداره پیشگیری و درمان سوءمصرف مواد، دفتر سلامت روانی، اجتماعی و اعتیاد، معاونت درمان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و به منظور تقویت ظرفیت‌های کشوری در ارایه خدمات استاندارد درمان الکل تدوین شده است.

راهنمای حاضر با حمایت‌ها و راهنمایی‌های جناب آقای دکتر احمد حاجبی، مدیر کل محترم دفتر سلامت روانی، اجتماعی و اعتیاد تدوین شده است که بدین وسیله مراتب قدردانی صمیمانه خود را از ایشان ابراز می‌داریم.

علاوه بر اهتمام ویژه دبیرخانه کمیته ملی پیشگیری و مبارزه با مشروبات الکلی، نهادهای نامبرده زیر در مراحل مختلف بازبینی پیش‌نویس‌های راهنما با ارایه نظرات فنی و کارشناسی خود ما را یاری رساندند که بدین وسیله از ایشان قدردانی می‌نماییم:

- اداره آسیب‌ها و مسائل اجتماعی، وزارت کشور
- اداره کل نظارت بر دارو و مواد مخدر، سازمان غذا و دارو، وزارت بهداشت
- اداره اداره کل نظارت و اعتباربخشی امور درمان، معاونت درمان، وزارت بهداشت
- مرکز تحقیقات سوءمصرف و وابستگی به مواد، دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی
- مرکز مدیریت بیماری‌های واگیر، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- مرکز مدیریت فوریت‌ها و حوادث پزشکی، معاونت درمان، وزارت بهداشت
- معاونت درمان دانشگاه‌های علوم پزشکی اصفهان
- معاونت درمان دانشگاه‌های علوم پزشکی البرز
- معاونت درمان دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران
- معاونت درمان دانشگاه‌های علوم پزشکی تبریز
- معاونت درمان دانشگاه‌های علوم پزشکی شهید بهشتی

- معاونت درمان دانشگاه‌های علوم پزشکی گلستان
- معاونت درمان دانشگاه‌های علوم پزشکی فارس
- معاونت درمان دانشگاه‌های علوم پزشکی مرکزی
- معاونت درمان دانشگاه‌های علوم پزشکی مشهد

همچنین از صاحب‌نظران نامبرده ذیل که نظرات ارزشمند خود را درباره پیش‌نویس راهنما با ما در میان گذاشتند، صمیمانه قدردانی می‌نماییم:

- سرکار خانم دکتر مریم بندری، مسؤل واحد الکل اداره کل نظارت بر دارو
- جناب آقای سیدشهاب بنی‌هاشم، روان‌پزشک، عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
- جناب آقای دکتر صادق علی تازیکی، روان‌پزشک، عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی گلستان
- جناب آقای دکتر رضا دانشمند، روان‌پزشک، مرکز تحقیقات سوءمصرف و وابستگی به مواد، دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی
- جناب آقای دکتر سیدرامین رادفر، پزشک، مرکز تحقیقات سوءمصرف و وابستگی به مواد، دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی
- جناب آقای دکتر ناصر حاجیان مطلق، روان‌پزشک، مرکز بستری پویا، دانشگاه علوم پزشکی البرز
- سرکار خانم دکتر فاطمه خدایی‌فر، روان‌پزشک، عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
- سرکار خانم دکتر حضرتی، روان‌پزشک، کارشناس مسؤل برنامه‌های درمان، اداره پیشگیری و درمان سوءمصرف مواد
- جناب آقای دکتر محسن روشن‌پژوه، روان‌پزشک عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی ایران و معاون مرکز پیشگیری و درمان اعتیاد
- جناب آقای دکتر امیر رضائی اردانی، روان‌پزشک، عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی مشهد
- سرکار خانم دکتر آنیتا رضائی تهرانی، کارشناس مسؤل معاونت فنی اورژانس تهران
- سرکار خانم دکتر مریم سرگلزایی، اداره کنترل ایدز، مرکز مدیریت بیماری‌های واگیر، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

- سرکار خانم دکتر شکوفه سیف‌سفری، روان‌پزشک عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی فارس
- سرکار خانم دکتر لیدا شجاعی، کارشناس اداره کل نظارت و اعتباربخشی امور درمان
- جناب آقای دکتر شوان شریعتی‌راد، پزشک، مرکز تحقیقات سوءمصرف و وابستگی به مواد، دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی
- جناب آقای امیرحسین شیرانی، روان‌پزشک، مدیر نظارت و اعتباربخشی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان
- جناب آقای دکتر روح‌الله صدیق، روان‌پزشک عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی ایران
- جناب آقای امیر هوشنگ عندلیبیان، رئیس اداره آسیب‌ها و مسائل اجتماعی، معاونت اجتماعی، وزارت کشور
- سرکار خانم دکتر لیلا عبدالکریمی، کارشناس اداره کل نظارت و اعتباربخشی امور درمان
- جناب آقای دکتر محمدحسن فرهادی، پی‌اچ‌دی علوم اعصاب، مرکز تحقیقات سوءمصرف و وابستگی به مواد، دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی
- جناب آقای دکتر سیدابراهیم قدوسی، کارشناس ارشد اداره پیشگیری و درمان سوءمصرف مواد
- دکتر محمدمهدی گویا، رئیس مرکز مدیریت بیماری‌های واگیر، وزارت بهداشت
- جناب آقای دکتر امید مساح، پزشک، مرکز تحقیقات سوءمصرف و وابستگی به مواد، دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی
- جناب آقای دکتر نادر مولوی، پزشک، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کاشان
- جناب آقای دکتر مهدی نوروزی، اپیدمیولوژیست، گروه روان‌پزشکی، مرکز تحقیقات سوءمصرف و وابستگی به مواد، دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی
- جناب آقای سیدسپهر هاشمیان، کارشناس درمان اداره پیشگیری و درمان سوءمصرف مواد
- دکتر محمدعلی نمائی، روان‌پزشک، مرکز بستری پویا، دانشگاه علوم پزشکی البرز
- دکتر وهداد ورزقانی، روان‌پزشک، مرکز بستری پویا، دانشگاه علوم پزشکی البرز
- سرکار خانم سمیرا یآوری، کارشناس اداره پیشگیری و درمان سوءمصرف مواد

پیش‌گفتار

در سال‌های اخیر در اسناد بالادستی متعدد شامل برنامه جامع پیشگیری، درمان و کاهش مسمومیت ناشی از الکل (۱۳۹۴-۱۳۹۰) مبتنی بر نقشه تحول نظام سلامت جمهوری اسلامی ایران (وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ۱۳۹۱)، سند ملی پیشگیری، مقابله، درمان، کاهش آسیب و بازتوانی مصرف الکل (۱۳۹۶-۱۳۹۲) و سند ملی پیشگیری و کنترل بیماری‌های واگیر و عوامل خطر مرتبط در جمهوری اسلامی ایران در بازه زمانی ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۴ (وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ۱۳۹۴) بر ارایه مجموعه‌ای از مداخلات پیشگیری و درمان مصرف الکل تأکید شده است.

راهنمای حاضر به منظور توسعه ظرفیت کشوری در ارایه خدمات استاندارد درمان الکل و به عنوان بخشی از برنامه‌های وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در تأمین خدمات درمان سرپایی و بستری الکل تدوین شده است. در تدوین این راهنما تلاش شده است راهنماهای درمان مصرف آسیب‌رسان و وابستگی به الکل از یک سو مبتنی بر شواهد علمی بوده و از سویی دیگر متناسب با مقتضیات بومی نظام ارایه خدمات درمانی و درمان اختلالات مصرف مواد در کشور باشد. با توجه به ممنوعیت شرعی مصرف الکل در کشور ما، ملاحظات فرهنگی و قانونی نیز در تدوین این راهنماها مدّ نظر قرار گرفته است.

راهنمای حاضر پس از تدوین در کمیته ملی پیشگیری و مبارزه با مشروبات الکلی در وزارت کشور تصویب و در قالب دو طرح «راه‌اندازی آزمایشی خدمات درمان اختلال مصرف الکل در مراکز درمان سرپایی» و «راه‌اندازی واحدهای بستری درمان محرومیت از الکل در جایگاه‌های بستری» به موقع اجرا گذاشته شده است. با توجه به محدودیت تجربیات بومی در زمینه درمان بهینه اختلال مصرف الکل در کشور، توصیه‌های ارایه شده در این راهنما با استفاده از تجارب حاصل از اجرای آزمایشی مورد بازبینی قرار خواهد گرفت.

ضمن تقدیر و تشکر از همه کسانی که در تدوین راهنمای حاضر دست اندرکار بوده‌اند، امید است راهنمای حاضر بتواند گامی در تقویت پاسخ کشوری در کاهش بار مرتبط با مصرف الکل در کشور باشد.

فهرست مطالب

۱	تعریف واژه‌ها و اصطلاحات	
۸	مقدمه	
۱۲	کلیات	فصل یک
۲۴	غربال‌گری	فصل دو
۴۸	ارزیابی و برنامه‌ریزی درمان	فصل سه
۸۵	درمان محرومیت از الک	فصل چهار
۱۳۴	مداخلات روانی، اجتماعی	فصل پنج
۱۵۵	درمان‌های دارویی پیشگیری از عود	فصل شش
۱۷۵	مشکلات طبی و روان‌پزشکی همبود	فصل هفت
۱۹۸		پیوست‌ها
۱۹۹	ملاک‌های تشخیصی	پیوست یک
۲۰۸	پیمان‌ه استاندارد	پیوست دو
۲۰۹	ابزارهای غربال‌گری و ارزیابی	پیوست سه
۲۳۳	تداخلات الک و داروها	پیوست چهار
۲۳۶	فرم رضایت آگاهانه	پیوست پنج
۲۳۸	مقیاس ارزیابی محرومیت از الک	پیوست شش
۲۴۱	آموزش بیمار و خانواده	پیوست هفت
۲۵۳	رضایت‌نامه دی‌سولفیرام	پیوست هشت